

Sygn. akt VIII **Pa 104/18**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Grzegorz Tyrka
Sędziowie:	SSO Teresa Kalinka SSR del. Anna Capik-Pater (spr.)
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 18 października 2018r. w Gliwicach

sprawy z powództwa J. M. (M.)

przeciwko Spółce (...) Spółce Akcyjnej w B.

o świadczenie rekompensacyjne z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach

z dnia 16 kwietnia 2018 r. **sygn. akt** IV P 32/18

- 1) zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 i 3 w ten sposób, że powództwo oddala;
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2 055 zł (dwa tysiące pięćdziesiąt pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania.

(-) SSR del. Anna Capik-Pater (spr.) (-) SSO Grzegorz Tyrka (-) SSO Teresa Kalinka

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt VIII Pa 104/18

UZASADNIENIE

Powód J. M. wniósł w dniu 29 stycznia 2018 roku odwołanie od odmowy przyznania przez Spółkę (...) SA w B. świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

W uzasadnieniu wskazał, że w roku 2014 wypowiedziano mu warunki pracy i płacy w zakresie prawa do deputatu węglowego, jednak nie podpisał nigdy zgody na zmianę warunków pracy.

W odpowiedzi na pozew pozwana Spółka (...) SA wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazała, że powód przeszedł na emeryturę w momencie, gdy przepisy zakładowe nie przewidywały już dla emerytów prawa do bezpłatnego węgla.

Sąd Rejonowy ustalił, co następuje

Powód J. M. przed odejściem na emeryturę pracował w (...) SA Oddział KWK (...).

Pismem z dnia 7 listopada 2014 roku (...) SA wypowiedziała powodowi warunki pracy i płacy w części dotyczącej prawa do bezpłatnego węgla z chwilą odejścia na emeryturę, rentę lub świadczenie przedemerytalne. Okres wypowiedzenia był trzymiesięczny i upływał w dniu 28 lutego 2015 roku.

Powód przeszedł na emeryturę w grudniu 2015 roku. Na ostatnie miesiące pracy przekazano powoda do (...) SA i powód przebywał na urlopie górniczym.

Powód zwrócił się o zapłatę świadczenia rekompensacyjnego do pozwanej Spółki. Pismem z dnia 12 stycznia 2018 roku pozwana Spółka odmówiła przyznania rekompensaty.

W części zważeniowej Sąd Rejonowy przytoczył z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla zgodnie z którym wysokość rekompensaty z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla wynosi 10 000 zł. Wskazał Sąd, że rekompensata ta zgodnie z art. 3 ustawy przysługuje osobie uprawnionej, z wyjątkiem osoby uprawnionej, której roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla podlegają zaspokojeniu na podstawie prawomocnego wyroku sądowego. Następnie Sąd I instancji omówił pojęcie osoby uprawnionej powołując się na art. 2 pkt 1 ustawy, zgodnie z którym oznacza ona emeryta i rencistę mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń, a także wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie, o której mowa wyżej.

Sąd I instancji wskazał, że przesłankami warunkującymi prawo do otrzymania świadczenia rekompensacyjnego są przejście na emeryturę lub rentę z przedsiębiorstwa górniczego oraz posiadanie prawa do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układu zbiorowego pracy, porozumienia lub innej regulacji obowiązującej w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Pod pojęciem przedsiębiorstwa górniczego rozumieć zaś należy spółkę węglową - jednoosobową spółkę Skarbu Państwa, która prowadziła w dniu 31 grudnia 2011 r. wydobywanie węgla kamiennego na podstawie koncesji, a także spółkę, w której Skarb Państwa lub spółki węglowe posiadały w dniu 31 grudnia 2011 r. akcje lub udziały, która prowadziła w tym dniu wydobywanie węgla kamiennego na podstawie koncesji.

W dalszej części uzasadnienia powołał się Sąd Rejonowy na uzasadnienie do projektu „ze względu na bardzo trudną sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorstw górniczych, zarządy niektórych spółek węglowych podjęły jednostronne decyzje o wypowiedzeniu prawa do bezpłatnego węgla w naturze dla emerytów i rencistów. Z uwagi na to, że pozbawianie emerytów i rencistów z przedsiębiorstw górniczych wskazanego uprawnienia przebiega od kilku lat, na potrzeby ustawy w art. 2 pkt 2 jako moment rozpoczęcia procesu wypowiedzenia przez przedsiębiorstwa górnicze prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów górniczych przyjęto datę 31.12.2011 r.

Wypowiedzenie prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów z przedsiębiorstw górniczych - wynikającego z przepisów zbiorowego prawa pracy, tj. układów zbiorowych czy też porozumień zawieranych pomiędzy pracodawcą

a stroną społeczną reprezentowaną przez związki zawodowe - zlikwidowało, leżący po stronie przedsiębiorstw górniczych, obowiązek do ich wydawania i finansowania. W związku z powyższym, celem projektu jest wypłacenie finansowanego ze środków budżetu państwa świadczenia rekompensacyjnego z tytułu trwałej utraty prawa do bezpłatnego węgla, rekompensującego w możliwie jak największym stopniu korzyści utracone w wyniku nieotrzymywania deputatu węglowego bądź ekwiwalentu pieniężnego. Każda z osób spełniających określone w projektowanej ustawie przesłanki otrzymania świadczenia rekompensacyjnego będzie mogła wystąpić o jego wypłatę poprzez złożenie wniosku wraz z oświadczeniem, którego treść określa ustawa. Osobą uprawnioną w rozumieniu niniejszej ustawy jest emeryt lub rencista, który nie tylko miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, ale również pobierał świadczenie z tego tytułu. Osobie takiej przysługiwało również, na podstawie przepisów wewnętrznie obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, prawo do bezpłatnego węgla, które trwale utracił przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Ponadto osobą uprawnioną jest wdowa, wdowiec i sieroty mający ustawowe prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej, tak jak to było określone w zakładowych układach zbiorowych pracy i porozumieniach z nimi związanych. W tym przypadku rekompensatę w wysokości 10 000 zł dzieli się proporcjonalnie do liczby osób uprawnionych po zmarłym.

Osobą nieuprawnioną w rozumieniu niniejszej ustawy jest natomiast pracownik przedsiębiorstwa górniczego, który miał ustalone prawo do emerytury lub renty na dzień skutecznego wypowiedzenia prawa do bezpłatnego węgla emerytom i rencistom, ale nie rozwiązał stosunku pracy i nie wystąpił do ZUS z wnioskiem o wypłatę emerytury lub renty. Przedsiębiorstwa górnicze skutecznie wypowiedziały wewnątrzzakładowe przepisy prawa pracy, dotyczące prawa do bezpłatnego węgla, tylko w przypadku emerytów i rencistów, którzy spełniają jednocześnie dwa warunki, tj. nabyli uprawnienia oraz pobierają świadczenie z ZUS. Wewnątrzzakładowe przepisy prawa pracy obowiązujące w przedsiębiorstwach górniczych nadal przyznają prawa dla pracowników. W związku z powyższym niezaliczanie do grupy osób uprawnionych pracowników, którzy nabyli uprawnienie do emerytury lub renty, ale nie pobierali świadczenia, ma na celu wyeliminowanie przypadków, w których osoba taka pobiera deputat przysługujący pracownikom.

Jak wynika z dat przyjętych w definicji osoby uprawnionej z przedsiębiorstwa górniczego, nie są również osobami uprawnionymi w rozumieniu niniejszej ustawy emeryci i renciści z kopalń zlikwidowanych przed dniem 1 stycznia 2007 r. Jak wskazano powyżej, na podstawie posiadanego przez te osoby prawa do bezpłatnego węgla, ZUS wypłaca im ekwiwalent pieniężny na mocy ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego. Wynika to z faktu, że przy likwidacji tych kopalń nie zostały wypowiedziane ponadzakładowe czy też zakładowe układy zbiorowe pracy, z których przedmiotowe uprawnienie wynikało.

Katalog osób, które nie będą mogły pobierać świadczenia rekompensacyjnego przyznawanego niniejszą ustawą obejmuje emerytów i rencistów, których roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla podlegają zaspokojeniu na podstawie prawomocnego wyroku sądowego. Przyjęto bowiem, że ich sytuacja, dzięki zaspokojeniu roszczeń, jest równa sytuacji emerytów i rencistów otrzymujących ekwiwalent, w związku z tym przyznawanie im świadczenia rekompensacyjnego czyniłoby ich pozycję uprzywilejowaną.”

W oparciu powyższe rozważania Sąd Rejonowy ustalił, powód spełnia wymogi ustawowe uprawniające do świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, gdyż powód przeszedł na emeryturę z przedsiębiorstwa górniczego, do przejścia na emeryturę powód miał prawo do bezpłatnego węgla. Powód spełnia zatem wymogi ustawowe, co ma swe potwierdzenie również w uzasadnieniu projektu ustawy.

W wyroku z dnia 16 kwietnia 2018 roku Sąd Rejonowy w T. G.

sprawy z powództwa J. M. przeciwko Spółce (...) S. A. w B. o świadczenie rekompensacyjne z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla w punkcie pierwszym zasądził od pozwanej Spółki (...) Spółki Akcyjnej w B. na rzecz powoda J. M. kwotę 10.000 zł tytułem świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla; w punkcie drugim odstąpił od obciążania pozwanej spółki kosztami sądowymi na podstawie art. 1023 k.p.c.; a w punkcie trzecim

zasądził od pozwanej Spółki (...) Spółki Akcyjnej w B. na rzecz powoda J. M. kwotę 1.350 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w oparciu o art. 98 k.p.c.

Apelację wywiiodła pozwana zaskarżając wyrok w całości , wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa radcy prawnego według norm przepisanych .

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego a to art. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 12 października 2017r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla poprzez jego błędne zastosowanie polegające na uznaniu, że powód jest osobą uprawnioną.

W uzasadnieniu apelujący przytoczył treść powołanego art. 2 ust. 1 ustawy oraz wskazał, że powód zatrudniony był w przedsiębiorstwie (...) S.A., która zlikwidowała prawo emerytów do deputatu węglowego na mocy uchwały 875/2014 z dnia 19 września 2014r. zarządu (...) SA w sprawie likwidacji prawa emerytów i rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla , ze skutkiem obowiązującym od dnia 1 stycznia 2015r. . Oznacza to zdaniem apelującego, że w dacie, w której powód przeszedł an emeryturę przepisy zakładowe nie przewidywały już prawa do deputatu węglowego , a w związku z tym powód nie spełnia ustawowego wymogu do uzyskania rekompensaty w postaci posiadania uprawnienia do bezpłatnego węgla w trakcie pobierania świadczenia emerytalnego lub rentowego, zgodnie z przepisami zbiorowego układu pracy.

Sąd Okręgowy zważyło następuje:

Apelacja strony pozwanej jest zasadna.

Sąd pierwszej instancji prawidłowo przeprowadzając postępowanie dowodowe nieprawidłowo jednak ustalił, że powód jest osobą uprawnioną do rekompensaty w rozumieniu art. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 12 października 2017r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla .

Zasadnie wskazał apelujący , że powód nie spełnia ustawowego wymogu.

Źródłem prawa do deputatu węglowego było Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku zawarte pomiędzy zarządem (...) S.A., a związkami zawodowymi. Tym samym każdy górnik z chwilą uzyskania statusu emeryta lub rencisty nabywał prawo do deputatu węglowego przeznaczonego dla emerytów i rencistów. Prawo to było nie niezależne od wcześniej wypłacanego deputatu węglowego dla pracowników.

Zarząd (...) S.A. w K. – w związku z trudną sytuacją ekonomiczno-finansową obu spółek i zagrożeniem upadłości firm – począwszy od dnia 1 stycznia 2015 roku dokonał likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla.

W następstwie tego emeryci i renciści (lub osoby po nich uprawnione) pracujący wcześniej w pozwanej po 2014 roku pozbawieni zostali prawa do deputatu węglowego. Natomiast prawo do deputatu węglowego nie zostało odebrane nadal pracującym pracownikom kopalni.

W dniu 12 października 2017 roku uchwalona została ustawa o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971), która weszła w życie już w dniu 24 października 2014 roku. Przedmiotem tej regulacji stała się realizacja przez przedsiębiorstwa górnicze świadczeń rekompensacyjnych z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (art. 1 ustawy). Za osoby uprawnione do tego świadczenia ustawa traktuje dwie kategorie osób (art. 2 ust. 1 lit a, b):

1) emeryta i rencistę mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w

przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń,

2) wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie powyżej wymienionej.

W uzasadnieniu do projektu ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla – druk sejmowy nr (...) – projektodawca (Rada Ministrów) wskazał, że celem ustawy jest zrekompensowanie, do pewnego stopnia, w ramach możliwości budżetu państwa, strat finansowych poniesionych przez osoby, które otrzymywały bezpłatny węgiel w naturze lub w ekwiwalencie, na podstawie układów zbiorowych pracy i związanych z nimi porozumień i utraciły to uprawnienie wskutek wypowiedzenia w tym zakresie układów zbiorowych pracy i porozumień z nimi związanych. Realizacja celu miała nastąpić poprzez wypłatę z budżetu państwa świadczenia rekompensacyjnego z tytułu trwałej utraty prawa do bezpłatnego węgla. Projektodawca wyjaśnił, że w obecnym stanie prawnym w grupie społecznej emerytów i rencistów górniczych powstała nierówność, która polega na tym, iż emeryci i renciści z kopalń zlikwidowanych przed dniem 1 stycznia 2007 roku, które po ogłoszeniu upadłości nie miały swoich następców prawnych, a co za tym idzie nikt nie wypowiedział emerytom i rencistom prawa do bezpłatnego węgla, nadal otrzymują deputaty węglowe w postaci ekwiwalentu pieniężnego wypłacanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji budżetowej, natomiast emeryci i renciści z kopalń czynnych zostali tego prawa pozbawieni wskutek dokonania skutecznych wypowiedzeń układów zbiorowych pracy i związanych z nimi porozumień w tym zakresie. Podano także, że z uwagi na fakt, że układy zbiorowe pracy i porozumienia z nimi związane obowiązujące w funkcjonujących przedsiębiorstwach górniczych lub ich następcach prawnych zostały w kwestii prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów skutecznie wypowiedziane, nie jest możliwe przywrócenie tego prawa w sposób inny niż poprzez odpowiednią zmianę przepisów prawa pracy wewnątrz obowiązującego w tych podmiotach. Takiemu rozwiązaniu są również przeciwne przedsiębiorstwa górnicze, gdyż ponowne przyznanie prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów i jego realizacja podwyższy koszty działalności pracodawcy, na co w obecnej sytuacji finansowej sektora górniczego, zarządy spółek nie mogą sobie pozwolić.

W związku z powyższym, celem projektu było wypłacenie finansowanego ze środków budżetu państwa świadczenia rekompensacyjnego z tytułu trwałej utraty prawa do bezpłatnego węgla, rekompensującego w możliwie jak największym stopniu korzyści utracone w wyniku nieotrzymywania deputatu węglowego bądź ekwiwalentu pieniężnego.

Każda z osób spełniających określone w projektowanej ustawie przesłanki otrzymania świadczenia rekompensacyjnego miała wystąpić o jego wypłatę poprzez złożenie odpowiedniego wniosku, przy czym wysokość rekompensaty nie stanowiła równowartości przysługującego węgla ani za lata, w których nie był już wydawany osobom uprawnionym, ani za lata przyszłe, w których mógłby być wydawany, gdyby uprawnienie nie zostało odebrane.

Osobą uprawnioną w rozumieniu projektowanej ustawy był emeryt lub rencista, który nie tylko miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, ale również pobierał świadczenie z tego tytułu. Osobie takiej przysługiwało również, na podstawie przepisów wewnątrz obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, prawo do bezpłatnego węgla, które trwale utracił przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Ponadto osobą uprawnioną w zamiarze projektodawcy byli: wdowa, wdowiec i sieroty mające ustawowe prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej, tak jak to było określone w zakładowych układach zbiorowych pracy i porozumieniach z nimi związanych.

Natomiast osobą nieuprawnioną w rozumieniu projektu ustawy był pracownik przedsiębiorstwa górniczego, który miał ustalone prawo do emerytury lub renty na dzień skutecznego wypowiedzenia prawa do bezpłatnego węgla emerytom i rencistom, ale nie rozwiązał stosunku pracy i nie wystąpił do ZUS z wnioskiem o wypłatę emerytury lub renty. Przedsiębiorstwa górnicze skutecznie wypowiedziały wewnątrz zakładowe przepisy prawa pracy, dotyczące prawa do bezpłatnego węgla, tylko w przypadku emerytów i rencistów, którzy spełniają jednocześnie dwa warunki, tj. nabyli uprawnienia oraz pobierają świadczenie z ZUS. Wewnątrz zakładowe przepisy prawa pracy obowiązujące w przedsiębiorstwach górniczych nadal przyznają prawa dla pracowników. W związku z powyższym niezaliczanie

do grupy osób uprawnionych pracowników, którzy nabyli uprawnienie do emerytury lub renty, ale nie pobierali świadczenia, ma na celu wyeliminowanie przypadków, w których osoba taka pobiera deputat przysługujący pracownikom.

Mając na uwadze powyższe rozważania należy wskazać, iż brak jest jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że świadczenie rekompensacyjne z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla przysługuje tym emerytom i rencistom górniczym, których stosunek pracy ustał już po dniu utraty mocy układów zbiorowych pracy czy porozumień przyznających wcześniej prawo do deputatu węglowego emerytom i rencistom. Nie można bowiem uznać, żeby osoby takie utraciły kiedykolwiek prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów, skoro nigdy go nie nabyły. Tym samym osoby te nie poniosły żadnej szkody.

W niniejszej sprawie powód przeszedł na emeryturę w dniu 28 lutego 2015r. , w związku z ustaniem stosunku pracy tj. w dniu kiedy w obrębie pozwanej nie obowiązywały już przepisy przyznające byłym górnikom prawo do deputatu węglowego. Powód z chwilą stania się pracownikiem tej spółki węglowej uzyskał jedynie hipotetyczną możliwość nabycia w przyszłości prawa do tego świadczenia, które w chwili nabycia uprawnień emerytalnych już nie istniało. W konsekwencji powód nie jest objęty hipotezą norm art. 2 ust. 1 lit a, b ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla i (...) S.A. jako przedsiębiorstwo wypłacające w rozumieniu przedmiotowej ustawy słusznie odmówiło przyznania mu świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na mocy art. 386§ 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok powództwo oddalił .

O kosztach sądowych Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z §9 ust. 1 pkt. 2 i § 2 pkt. 4 oraz §10 ust 1 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(-) SSR del. Anna Capik-Pater (spr.) (-) SSO Grzegorz Tyrka (-) SSO Teresa Kalinka

Sędzia Przewodniczący Sędzia